

سیمای پیامبران در دیوان همام تبریزی

رضا دهمرده^۱، محمد دهمرده^۲، ابوالفضل دهمرده^۳

۱- دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند

۲- دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری شیراز

۳- دانش آموز پایه دوازدهم دبیرستان غیرانتفاعی راه هدایت زاهدان

چکیده

بخش عظیمی از دریافت معانی و مفاهیم، درک ظرایف و دقایق، نیز بهره مندی از التذاد معنوی در هر اثر ادبی همانا در گرو فهم اشارات و تلمیحات آن است. بی هیچ تردید، هرچه در این خصوص آشنایی بیشتر و عمیق تری حاصل شده باشد، خواننده ی اثر هم لذت بیشتری خواهد برد و تناسبات گونه گونه میان کلمات و معانی را بهتر در خواهد یافت. به طور کلی می توان گفت هرچه به زمان حال نزدیک می شویم فهم اشارات نیز آسان تر به نظر می رسد. در حقیقت، بسیاری از آیات قرآنی و احادیث نبوی در دیوان همام تبریزی این ویژگی را دارد که با وجود ایجاز و اختصار، به یک اشاره نکته ها می نمایاند. بی شک گوهر آن معانی بدون تدبّر و ممارست در قرآن کریم و احادیث بر همه کس دستیافتنی نیست. از سوی دیگر، عرصه ی اشارات و تلمیحات در ادبیات پارسی بسیار گسترده است. همام یکی از شاعران توانمند ادب پارسی به شمار می رود که از محضر بزرگان علم و ادب روزگار خویش بهره ها برد تا در خیل علما و عرفای زمانه اش وارد شد؛ بدین گونه جنبه ی علم و عرفان وی بر هنر شاعری اش غالب بوده است. او در فنون ادب از جمله شعر و انشای فارسی و عربی، محاوره و حُسن خط از بزرگان زمان محسوب می شد. همچنین احاطه ی او بر علوم دینی به ویژه تفسیر، روایت، احادیث، فقه و غیره سبب شده آثارش به ویژه دیوان او سرشار از تلمیحات و اشارات گوناگون باشد. مبادی و سرچشمه های فرهنگ پیوسته ی ایران، از دیرباز با باورها، داستان ها و اسطوره هایی پیوند یافته که هر کدام مبین نیازی خاص و بازتاب آرزویی ملی و جهت یافته بوده است. در این مقاله به سیمای پیامبران در دیوان همام تبریزی پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: اشارات، تلمیحات، پیامبران، قرآن کریم، همام